

VENDIM
Nr. 36, datë 21.4.2017

NË EMËR TË REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	Kryetar i Gjykatës Kushtetuese		
Vladimir Kristo	Anëtar i	“	“
Vitore Tusha	Anëtare e	“	“
Altina Xhoxhaj	Anëtare e	“	“
Fatmir Hoxha	Anëtar i	“	“
Gani Dizdari	Anëtar i	“	“
Besnik Imeraj	Anëtar i	“	“
Fatos Lulo	Anëtar i	“	“

me sekretare Edmira Babaj, në datën 7.3.2017 mori në shqyrtim në seancë plenare, me dyer të hapura, çështjen me nr. 88/24 Akti, që u përket:

KËRKUESE: Federata Kombëtare Shqiptare për Gjueti dhe Konservim, përfaqësuar në gjykim nga av. Shpëtim Beqiraj, z. Enton Mele dhe z. Artur Prenga.

Shoqata e Tregtarëve të Armëve dhe Materialeve të Gjahun, përfaqësuar në gjykim nga av. Shpëtim Beqiraj.

SUBJEKTE TË INTERESUARA: Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, në mungesë.

Këshilli i Ministrave, përfaqësuar në gjykim nga avokatja e shtetit znj. Lorana Kasapi, znj. Madalena Koja dhe znj. Klodiana Marika.

Shoqata për Ruajtjen dhe Mbrojtjen e Mjedisit Natyror në Shqipëri, përfaqësuar në gjykim nga z. Kujtim Mersinaj.

Shoqata Shqiptare për Mbrojtjen e Shpendëve dhe Gjitarëve, përfaqësuar në gjykim nga z. Klodian Ali.

OBJEKTI: Shfuqizimi si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë i ligjit nr. 61, datë 2.6.2016 “Për shpalljen e moratoriumit të gjuetisë në Republikën e Shqipërisë”.

BAZA LIGJORE: Nenet 4, 11, 17, 41, 131/a dhe 134/1/f të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; neni 1 i Protokollit nr. 1 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut; neni 2 i Konventës “Për ruajtjen e florës dhe faunës së egër dhe mjedisit natyror të Europës” (Konventa e Bernës); nenet 49 dhe 50 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Fatos Lulo, mori në shqyrtim pretendimet e kërkuueseve, të cilat kërkuan pranimin e kërkesës, prapësimet e subjekteve të interesuara, Këshillit të Ministrave, Shoqatës për Ruajtjen dhe Mbrojtjen e Mjedisit Natyror në Shqipëri dhe Shoqatës Shqiptare për Mbrojtjen e Shpendëve dhe Gjitarëve, të cilët kërkuan rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Kuvendi i Republikës së Shqipërisë (*Kuvendi*), me propozim të Këshillit të Ministrave, ka miratuar ligjin nr. 61/2016, datë 2.6.2016 “Për shpalljen e moratoriumit të gjuetisë në Republikën e Shqipërisë”. Ky ligj është botuar në Fletoren Zyrtare nr. 115, datë 23.6.2016 dhe ka hyrë në fuqi 15 ditë pas botimit të saj.

2. Sipas nenit 1 të ligjit qëllimi i tij është ndalimi i ushtrimit të aktivitetit të gjuetisë, me qëllim përmirësimin e gjendjes së llojeve të faunës së egër, objekt gjuetie. Sipas nenit 3 të ligjit pezullohet përdorimi i zonave të gjuetisë, të dhëna për këtë qëllim nëpërmjet ofertës publike, kurse kontratat për mbarëshkrimin e faunës së egër janë të vlefshme, por edhe në këto zona nuk mund të ushtrohet gjuetia. Neni 4 i ligjit ka parashikuar përjashtimet nga zbatimi i ligjit, konkretisht në rastet e konstatimit të mbipopullimit të një lloji të faunës së egër, si dhe në rastet e gjuetisë për qëllime kërkimore-shkencore,

kurse në nenin 5 është parashikuar se afati i zbatimit të ligjit është 5 vjet.

3. Federata Kombëtare Shqiptare për Gjueti dhe Konservim dhe Shoqata e Tregtarëve të Armëve dhe Materialeve të Gjahun të drejtuar Gjykatës Kushtetuese (*Gjykata*) me kërkesën e datës 21.9.2016, duke pretenduar se ligji nr. 61/2016 është i papajtueshëm me Kushtetutën, për rrjedhojë kanë kërkuar shfuqizimin e tij.

II

4. ***Kërkuesja, Federata Kombëtare Shqiptare për Gjueti dhe Konservim***, në mënyrë të përmbledhur, pretendoi para Gjykatës si më poshtë vijon:

4.1 *Është cenuar parimi i sigurisë juridike*. E drejta për të ushtruar gjuetinë njihet nga jurisprudenca kushtetuese, si edhe nga Konventa e Bernës. Po kështu edhe legjislacioni ynë e ka njohur mundësinë dhe të drejtën e ushtrimit të gjuetisë. Në këtë kontekst duhet kuptuar edhe pritshmëria e gjuetarëve për ta ushtruar këtë të drejtë brenda rregullave që njihen nga ky legjislacion, i cili me ndryshimet e reja, në kundërshtim me parimin e sigurisë juridike, nuk ka respektuar qëndrueshmërinë e kësaj të drejte, pandryshueshmërinë e saj në substancë dhe ndryshimin e saj vetëm në mënyrë të favorshme për gjuetarët.

4.2 Parimi i sigurisë juridike u nënshtrohet kufizimeve të parashikuara në nenin 17 të Kushtetutës. Në këtë kuptim, federata si subjekt kërkues është e vetëdijshme se gjuetia nuk mund të ushtrohet e pakontrolluar dhe të cenojë jetesën e faunës së egër dhe të biodiversitetit, por në përputhje me rregullat dhe kufizimet përkatëse. Megjithatë, ligji nr. 61/2016 nuk i respekton këto kërkesa, pasi cenon parimin e proporcionalitetit, është arbitrar, i padrejtë dhe si mjet legjislativ nuk është i domosdoshëm, pasi jo vetëm që nuk është mjeti më pak i dëmshëm, por qëllimi për të cilin është miratuar mund të arrihej edhe me mjete të tjera. Në fuqi janë edhe disa ligje të tjera, të cilat parashikojnë mjete ligjore për të mbrojtur zhvillimin e faunës së egër, por nuk rezulton që nga organet administrative të jetë marrë ndonjë nga masat e parashikuara në këto akte ligjore. Në kushtet kur legjislacioni në fuqi parashikon një sërë organesh dhe mjetesh ligjore për të ndërhyrë për arritjen e qëllimit, mbrojtjen e faunës së egër, është e pakuptimtë dhe në asnjë nga relacionet e përgatitura nuk del se përse këto organe e kanë të pamundur të veprojnë nëpërmjet kompetencave që u janë dhënë dhe përse ishte i nevojshëm miratimi i një ligji të tillë për ndalimin e plotë të gjuetisë së çdo lloji dhe në gjithë territorin e vendit.

4.3 Në racionin shoqëruar është pasqyruar fakti se sipas ekspertëve të fushës disa lloje shpendësh kanë më shumë nevojë për të ripërtëritur popullatën e tyre. Edhe pse nuk del e qartë se ku bazohen këto studime dhe përse në to përmenden vetëm disa lloje kafshësh dhe shpendësh, ndalimi vendoset për të gjitha llojet e specieve. Ligji nr. 61/2016 është miratuar pas përfundimit të afatit 2-vjeçar të vendosur nga ligji nr. 7/2014. Fakti që fillimisht ishte miratuar një moratorium 2-vjeçar tregon se kafshët dhe shpendët mund të rikuperoheshin me kalimin e këtij afati. Vendosja e moratoriumeve të njëpasnjëshme dhe me afate të ndryshme tregon një lloj paqartësie për sa i takon qëllimit që kërkohet të arrihet. Pas përfundimit të afatit 2-vjeçar gjuetarët kishin pritshmëri për ushtrimin e profesionit të tyre, çka cenohet në rastin konkret.

4.4 Parimi i sigurisë juridike cenohet edhe për shkak të paqartësisë së normës. Në asnjë dispozitë të ligjit nr. 61/2016 nuk vendoset pezullimi i zbatimit të ligjit nr. 10253/2010 “Për gjuetinë”, çka sjell që të kemi në fuqi dy ligje që përmbajnë parashikime të ndryshme në lidhje me të njëjtën çështje.

4.5 *Është cenuar e drejta e pronës private*. Sipas nenit 49 të ligjit nr. 10253/2010 “Për gjuetinë” personat që ushtrojnë këtë veprimtari fitojnë pronësinë mbi gjahun që vrasin. Kjo pronësi është ushtruar në përputhje me rregullat për një kohë të gjatë, pra nuk ka qenë një e drejtë fiktive, por reale dhe e ushtruar në kohë, e cila cenohet nga ligji i kundërshtuar.

5. ***Kërkuesja, Shoqata e Tregtarëve të Armëve dhe Materialeve të Gjahun***, në mënyrë të përmbledhur, pretendoi para Gjykatës si më poshtë vijon:

5.1 *Është cenuar liria e veprimtarisë ekonomike*. Ligji nr.61/2016 cenon në mënyrë të drejtpërdrejtë këtë liri për anëtarët e Shoqatës së Tregtarëve të Armëve dhe Materialeve të Gjahun, pasi afati 5-vjeçar i ndalimit të gjuetisë passjell edhe ndalimin pothuajse të plotë të ushtrimit të aktivitetit ekonomik të këtyre subjekteve. Veprimtaria e tyre është e lidhur drejtpërdrejtë me ushtrimin e gjuetisë nga praktikuesit e këtij sporti, pasi sipas ligjit nr. 10253/2010 “Për gjuetinë” gjuetia është një aktivitet/sport që ushtrohet nëpërmjet përdorimit të armëve të gjahut të prodhuara për këtë qëllim. Po ashtu, edhe nga përcaktimet statutorë të shoqatës rezulton se ajo dhe anëtarët e saj kanë qëllim të kontribuojnë duke iu ofruar gjuetarëve mundësinë

për t'u pajisur me armë gjahu. Ndërhyrja e bërë me ligjin nr. 61/2016 kufizon në mënyrë thelbësore të drejtën dhe aftësinë e anëtarëve të shoqatës kërkuese për të qarkulluar në mënyrë të lirë mallrat dhe shërbimet që ofrojnë në fushën e gjuetisë.

6. **Subjekti i interesuar, Kuvendi**, nuk ka paraqitur parashtrime me shkrim në lidhje me pretendimet e ngritura në kërkesë.

7. **Subjekti i interesuar, Këshilli i Ministrave**, në mënyrë të përmblëdhur prapësoi para Gjykatës si më poshtë vijon:

7.1 Pretendimi për cenimin e parimit të sigurisë juridike është i pabazuar. Ligji i kundërshtuar nuk ka ndryshuar ndonjë dispozitë të mëparshme ligjore. Ai vetëm mundëson vijimin e një situatë të caktuar ligjore, e cila tashmë është formësuar. Si pasojë e kësaj situatë janë ndërprerë të gjitha lejet për pajisjen me armë gjahu e në të njëjtën kohë ka filluar edhe rishikimi i lejeve të dhëna. Pra, si pasojë e ligjit pararendës është krijuar një situatë faktike që e ka kthyer në normalitet mungesën e gjuetisë.

7.2 Ligji i kundërshtuar nr. 61/2016 propozon një masë drastike, por të domosdoshme dhe të nevojshme, në mënyrë që të ndalohet humbja e mëtejshme e popullatave të llojeve të faunës së egër, si dhe të mundësohet vendosja e kontrollit mbi aktivitetin e gjuetisë, për shkak të gjendjes kritike të popullatave të faunës së egër gjatë dy dekadave të fundit, si pasojë e gjuetisë së pakontrolluar, pajisjes me armë gjahu dhe zjarri të një numri të madh personash, rritjes së numrit të gjuetarëve klandestinë në një kohë relativisht të shkurtër dhe mungesës së theksuar të kontrollit nga institucionet e ngarkuara nga ligji. Ky ligj u propozua edhe në zbatim të një sërë detyrimeve të konventave në të cilat shteti ynë është palë. Duhet theksuar se moratoriumi i parë 2-vjeçar ka dhënë efektet e tij pozitive në rigjallërimin e llojeve të faunës së egër objekt gjuetie dhe jo vetëm. Nga analiza që iu bë faunës përpara përfundimit të moratoriumit të parë, u pa e nevojshme që afati i tij të zgjatej për të mundësuar dhënien e efekteve. Ligji nr. 61/2016 garanton siguri dhe qëndrueshmëri për të ardhmen e një pjese thelbësore të biodiversitetit dhe në mungesë të tij situata e popullatave të llojeve të faunës objekt gjuetie do të përkeqësohej deri në kërcënimin me zhdukje për to, për rrjedhojë kjo masë e ndërmarrë i përgjigjet më së miri parimit të proporcionalitetit.

7.3 Në lidhje me pretendimin se nuk janë përdorur mjetet ligjore për të mbrojtur zhvillimin e faunës së egër dhe për marrjen e masave që parashikon ligji, rezulton se Ministria e Mjedisit ka punuar intensivisht për draftimin dhe miratimin e akteve nënligjore në zbatim të ligjeve "Për gjuetinë", "Për mbrojtjen e faunës së egër" dhe "Për zonat e mbrojtura", si dhe Këshilli i Ministrave ka miratuar vendimet përkatëse, sipas detyrimeve që përcaktojnë ligjet në fuqi të zbatueshme në këtë fushë. Këshilli i Ministrave ka shpallur zonat e mbrojtura, me qëllim ruajtjen e faunës së egër, ka miratuar listën e tipave të habitateve natyrore, bimëve, kafshëve dhe shpendëve me interes për Bashkimin Europian, ka përcaktuar sezonin e gjuetisë në territorin e vendit, ka miratuar listën e llojeve të faunës së egër objekt gjuetie, ka caktuar kriteret për ngritjen e rrjetit të inventarizimit dhe të monitorimit të biodiversitetit etj.

7.4 Pretendimi i Shoqatës së Tregtarëve të Armëve dhe Materialeve të Gjahut për cenimin e lirisë së veprimtarinë ekonomike, për shkak se në kushtet kur gjuetia është e ndaluar anëtarët e saj nuk shesin dot më armë gjahu, është i pabazuar. Aktiviteti i shitjes së armëve të gjahut është i një lloji të veçantë, i cili ushtrohet nga një numër i caktuar personash. Për më tepër, me ligj janë caktuar kriteret shumë rigorozë për pajisjen me armë gjahu dhe pritshmëria e ligjshme për të shitur të tilla armë është zvogëluar në masë të konsiderueshme. Kërkuesja nuk sjell asnjë argument ekonomik ku të provojë para Gjykatës se dëmi që vjen nga mosshitja e armëve të gjahut është i tillë që t'i mohojë çdo mundësi për vijimin normal të aktivitetit.

8. Me vendimin e datës 2.2.2017 Mbledhja e Gjyqtarëve të Gjykatës, duke e konsideruar të nevojshme për shqyrtimin e çështjes, vendosi thirrjen në gjykim, në cilësinë e subjekteve të interesuara, të ***Shoqatës për Ruajtjen dhe Mbrojtjen e Mjedisit Natyror në Shqipëri (PPNEA) dhe Shoqatës Shqiptare për Mbrojtjen e Shpendëve dhe Gjitarëve (SHMSHGJ)***. Këto subjekte në mënyrë të përmblëdhur parashtruan para Gjykatës si më poshtë vijon:

8.1 Moratoriumi ka funksion të dyfishtë, së pari, për të përmirësuar dhe fuqizuar zbatimin e legjislationit dhe, së dyti, për t'i dhënë një periudhë paqeje faunës së egër, e cila është gjuajtur përtej limitit të qëndrueshmërisë. Nevoja dhe domosdoshmëria e moratoriumit lidhet edhe me sigurimin e mbrojtjes tërësore për faunën e egër në përputhje me habitatin ku jeton. Referuar të dhënave për popullatat, gjykohet se periudha 2-vjeçare e moratoriumit të mëparshëm ka qenë e pamjaftueshme për rikuperimin e tyre. Madje edhe periudha 5-vjeçare e ligjit të kundërshtuar mund të lejojë vetëm një rigjenerim të pjesshëm të

popullatave të llojeve me një jetëgjatësi të lartë dhe me kohë të gjatë rikuperimi. Moratoriumi i mëparshëm 2-vjeçar rezultoi i pamjaftueshëm edhe për vulosjen e armëve të deklaruar të gjuetisë, çka kërkon kohë dhe burime të konsiderueshme, që nuk ishin të disponueshme gjatë asaj periudhe. Po ashtu, kuadri ligjor në lidhje me sektorin e gjuetisë është i paplotë, për rrjedhojë i pamjaftueshëm për një kontroll të suksesshëm të gjuetisë në të gjitha fazat e saj. Një arsye tjetër për vijimësinë e kësaj nisme është se komuniteti i gjuetarëve nuk është mjaftueshëm i strukturuar dhe i organizuar për të garantuar zbatimin e një gjuetie të ligjshme, të rregulluar e të qëndrueshme. Gjithashtu, një pjesë e mirë e tyre janë teknikisht të papërgatitur për të dalluar speciet e mbrojtura nga ato objekt gjuetie.

8.2 Pretendimi i kërkueseve për cenimin e parimit të sigurisë juridike është i pabazuar. E drejta për gjueti, ndryshe nga sa parashtrohet, nuk është një e drejtë absolute e kategorisë së të drejtave natyrore themelore, që gëzojnë mbrojtje të drejtpërdrejtë nga Kushtetuta dhe marrëveshjet ndërkombëtare. Ajo është një e drejtë civile, e inkuadruar në gamën e të drejtave për aktivitete sportive dhe argëtues të kohës së lirë. Një e drejtë që, sidoqoftë, për t'u ushtruar lirisht ka të nevojshme të njihet në mënyrë aktive nga shteti dhe të rregullohet nëpërmjet normave ligjore dhe nënligjore. Ligji nr. 61/2016 nuk është në thelb një mekanizëm ligjor që mohon të drejtën për gjueti, por e pezullon atë për një periudhë 5-vjeçare. Për më tepër, ligji ka parashikuar edhe raste të përjashtimit nga pezullimi/ndalimi i përkohshëm. Siguria juridike në rastin konkret krijohet dhe garantohet nëpërmjet ligjit nr. 10253/2010 "Për gjuetinë", i cili vazhdon të jetë në fuqi. Pra, e drejta për gjueti nuk është mohuar në mënyrë përfundimtare dhe të pakthyeshme. Kërkueset asnjëherë nuk kanë qenë në kushtet e ushtrimit të gjuetisë në mënyrë të pakufizuar e të parregulluar, sepse kjo e drejtë është ushtruar gjithmonë duke përfshirë ndalime dhe kufizime të ndryshme me akte ligjore apo nënligjore.

8.3 Ligji nr. 61/2016 plotëson kriteret e nevojës, domosdoshmërisë dhe përshtatshmërisë që duhen ezauruar për të vlerësuar se parimi i proporcionalitetit nuk është cenuar. Nevoja ekziston, pasi në kuadër të zbatimit të moratoriumit të vitit 2014 janë marrë një sërë masash qoftë ligjore, qoftë strukturore dhe organizative për normalizimin e situatës, por tashmë është e qartë se nevojitet kohë më e gjatë. Kjo lloj mase e vendosur nga ligji nr. 61/2016 është e nevojshme, e domosdoshme dhe e përshtatshme, pasi interesi publik i realizuar prej saj ka shtrirjen e vetë të gjerë si në territorin e popullsisë, por edhe në zhvillimin ekonomik e social, madje kalon përtej interesit të një gjenerate. Kërkueset nuk kanë provuar nga ana sasiore se sa janë personat apo individët që preken nga ky ligj dhe cilat janë efektet reale të kufizimit për 5 vjet të gjuetisë, për të konkluduar në lidhje me ekuilibrimin e drejtë të interesave.

8.4 I pabazuar është edhe pretendimi për cenimin e së drejtës së pronës private dhe të lirisë ekonomike. Në rastet kur ka pasur pretendime për ndërhyrjen e shtetit në gëzimin e qetë të pronësisë dhe ushtrimin e lirisë ekonomike, GJEDNJ-ja ka vlerësuar se mbrojtja mjedisore është një objekt legjitim i politikave publike. Nëpërmjet jurisprudencës së saj GJEDNJ-ja ka pranuar dhe njohur se mbrojtja e trashëgimisë dhe pasurisë natyrore është një qëllim legjitim që shtetet mund të ndjekin edhe kur ndërhyjnë në të drejtat individuale, veçanërisht në të drejtën e pronës private të parashikuar në nenin 1 të Protokollit nr.1 të Konventës.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkueseve

9. Çështjen e legjitimitimit (*locus standi*) Gjykata e ka vlerësuar si një ndër aspektet kryesore që lidhen me iniciimin e një procesi kushtetues. Në gjykime të kontrollit të kushtetutshmërisë së normës, subjektet iniciuese, që parashikohen në nenin 134/2 të Kushtetutës, kanë detyrimin për të provuar lidhjen e domosdoshme që duhet të ekzistojë ndërmjet veprimtarisë ligjore që ato kryejnë dhe çështjes kushtetuese të ngritur. Në kuptimin kushtetues dhe ligjor, shoqatat paraqiten si bashkime vullnetare të shtetasve mbi bazën e ideve, bindjeve, pikëpamjeve e interesave të përbashkët. Ato, në cilësinë e "organizatave", janë të specifikuar në nenin 134/1/h të Kushtetutës, si një ndër subjektet që ushtrojnë në mënyrë të kushtëzuar të drejtën për t'iu drejtuar Gjykatës, duke pasur legjitimitet kushtetues vetëm për çështjet që lidhen me interesat e tyre (*sibih vendimin nr. 78, datë 22.12.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

10. Gjykata ka theksuar se vlerësimi nëse një organizatë ka ose jo interes bëhet rast pas rasti, në varësi të rrethanave të çdo çështjeje të veçantë. Organizata që vë në lëvizje Gjykatën duhet të provojë se në çfarë

mënyre ajo mund të preket në një aspekt të situatës së saj, pra duhet të provojë lidhjen e drejtpërdrejtë dhe të individualizuar që ekziston midis situatës së saj dhe normës që kundërshton. Interesi për të vepruar duhet të jetë i sigurt, i drejtpërdrejtë dhe vetjak. Ky interes konsiston tek e drejta e shkelur, te dëmi real ose potencial dhe jo te premiset teorike mbi antikushtetutshmërinë e normës që ka sjellë këtë cenim të interesit (*shih vendimin nr. 33, datë 8.6.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

11. Kërkueset, Federata Kombëtare Shqiptare për Gjueti dhe Konservim dhe Shoqata e Tregtarëve të Armëve dhe Materialeve të Gjahun legjitimohen *ratione personae* në kuptim të rregullimit të parashikuar nga neni 134/1/h i Kushtetutës dhe neni 49/3/d i ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”. Kërkuesja Federata Kombëtare Shqiptare për Gjueti dhe Konservim (fillimisht e regjistruar me emrin Federata e Gjuetarëve të Shqipërisë, ndryshuar me vendimin nr. 2277/2, datë 1.6.2015 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë) është regjistruar si person juridik me vendimin nr. 2277, datë 29.5.2008 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, kurse kërkuesja Shoqata e Tregtarëve të Armëve dhe Materialeve të Gjahun është regjistruar si person juridik me vendimin nr. 3798, datë 31.3.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, për rrjedhojë gëzojnë personalitet juridik në përputhje me kërkesat e ligjit.

12. Po ashtu, kërkueset legjitimohen *ratione temporis*, pasi kërkesa për shfuqizimin e normave ligjore është paraqitur brenda afatit ligjor të përcaktuar në nenin 50/1 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”.

13. Në lidhje me legjitimitimin *ratione materiae*, Gjykata vëren se sipas nenit 52/2 të ligjit nr. 10253, datë 11.3.2010 “Për gjuetinë”, federata përfaqëson bashkimin e shoqatave dhe mbron interesat e tyre në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar dhe kryen veprimtari që lidhen me trajnimin e gjuetarëve, me bashkëpunimin për ruajtjen e ekosistemeve dhe pasurimin e burimeve të gjuetisë, me mbrojtjen e mjedisit, si dhe me kultivimin e etikës së gjuetarit dhe të traditave të gjuetisë. Sipas statutit të Federatës Kombëtare Shqiptare për Gjueti dhe Konservim, ajo ka qëllim të sigurojë qëndrueshmërinë e burimeve të egra biologjike dhe e mbështet veprimtarinë e saj në njohjen e mjedisit global, respektimin e formave të jetës në ekosistemet e tyre, konservimin e natyrës me theksin mbi faunën, ushtrimin e gjuetisë, duke respektuar mundësitë normale të popullatave të kafshëve të egra në ekosistemet natyrore, përmirësimin dhe menaxhimin e jetës së egër dhe përdorimin racional të terreneve të gjuetisë etj. Kërkuesja ka pretenduar para Gjykatës se ligji nr. 61/20016 për vendosjen e moratoriumit 5-vjeçar prek në mënyrë të drejtpërdrejtë anëtarët e saj, pasi ndalon ushtrimin e gjuetisë prej tyre, si një e drejtë që u është njohur nga legjislacioni në fuqi, duke cenuar në këtë mënyrë parimin e sigurisë juridike dhe të drejtën e pronës private.

14. Në lidhje me kërkuesen tjetër, Shoqatën e Tregtarëve të Armëve dhe Materialeve të Gjahun, Gjykata vëren se sipas statutit dhe aktit të themelimit ajo ka për qëllim të veprimtarisë së saj ofrimin e shërbimeve dhe dhënien e kontributit për organizimin e aktiviteteve për mbrojtjen dhe respektimin e të drejtave dhe interesave të ligjshëm të anëtarëve të shoqatës, si dhe të tregtisë së ligjshme të armëve të gjahut etj. Ky subjekt ka pretenduar para Gjykatës se ligji nr. 61/2016 cenon lirinë e veprimtarisë ekonomike, pasi afati 5-vjeçar i ndalimit të gjuetisë passjell edhe ndalimin pothuajse të plotë të ushtrimit të aktivitetit ekonomik të saj, i cili është i lidhur drejtpërdrejtë me ushtrimin e gjuetisë nga praktikuesit e këtij sporti. Sipas saj, ndërhyrja e bërë me ligjin nr. 61/2016 kufizon në mënyrë thelbësore të drejtën dhe aftësinë e anëtarëve të shoqatës për të qarkulluar në mënyrë të lirë mallrat dhe shërbimet që ofrojnë në fushën e gjuetisë.

15. Gjykata për sa më sipër, vlerëson se kërkueset kanë arritur të provojnë interesin e tyre të drejtpërdrejtë për t’iu drejtuar kësaj Gjykate, dhe pretendimet e ngritura në kërkesë janë të tilla që bëjnë pjesë në juridiksionin kushtetues. Për rrjedhojë, ato legjitimohen edhe *ratione materiae* për iniciimin e kontrollit kushtetues të ligjit objekt kërkesë.

B. Për pretendimin e cenimit të parimit të sigurisë juridike

16. Sipas kërkueses, Federatës Kombëtare Shqiptare për Gjueti dhe Konservim, ligji i kundërshtuar cenon pritshmëritë e ligjshme të gjuetarëve për ta gëzuar të drejtën që u njih legjislacioni për ushtrimin e gjuetisë brenda rregullave të përcaktuara po nga ky legjislacion. Me ndryshimet ligjore të kundërshtuara ligjvënësi nuk ka respektuar qëndrueshmërinë e kësaj të drejte, pandryshueshmërinë e saj në substancë dhe ndryshimin e saj vetëm në mënyrë të favorshme për gjuetarët. Ligji nr. 61/2016 nuk respekton parimin e proporcionalitetit të ndërhyrjes, ai është arbitrar, i padrejtë dhe si mjet legjislativ nuk është i domosdoshëm, pasi jo vetëm që nuk është mjeti më pak i dëmshëm, por qëllimi për të cilin është miratuar mund të arrihej

edhe me mjete të tjera. Sipas saj, në fuqi janë edhe katër ligje të tjera (nr. 8906/2002 “Për zonat e mbrojtura”, nr. 9587/2006 “Për mbrojtjen e biodiversitetit”, nr. 10006/2008 “Për mbrojtjen e faunës së egër” dhe nr. 10253/2010 “Për gjuetinë”), të cilat parashikojnë mjete ligjore për të mbrojtur zhvillimin e faunës së egër, por nuk rezulton që nga organet administrative të jetë marrë ndonjë nga masat e parashikuara në këto akte ligjore. Në kushtet kur legjislacioni në fuqi parashikon një sërë organesh dhe mjetesh ligjore për të ndërhyrë për arritjen e qëllimit, mbrojtjen e faunës së egër, nuk rezulton se përse këto organe e kanë të pamundur të veprojnë nëpërmjet kompetencave që u janë dhënë dhe përse ishte i nevojshëm miratimi i një ligji të tillë për ndalimin e plotë të gjuetisë së çdo lloji dhe në të gjithë territorin e vendit. Vendosja e moratoriumeve të njëpasnjëshme dhe me afate të ndryshme tregon një lloj paqartësie për sa i takon qëllimit që kërkohet të arrihet. Sipas kërkueses, parimi i sigurisë juridike cenohet edhe për shkak të paqartësisë së normës. Në asnjë dispozitë të ligjit nr. 61/2016 nuk vendoset pezullimi i zbatimit të ligjit nr. 10253/2010 “Për gjuetinë”, çka sjell që të kemi në fuqi dy ligje që përmbajnë parashikime të ndryshme në lidhje me të njëjtën çështje.

17. Sipas subjektit të interesuar, Këshillit të Ministrave, ky pretendim është i pabazuar, pasi ligji i kundërshtuar nuk ka ndryshuar ndonjë dispozitë të mëparshme ligjore, por ai mundëson vetëm vijimin e një situatë të caktuar ligjore, e cila tashmë është formësuar. Si pasojë e ligjit pararendës është krijuar një situatë faktike që e ka kthyer në normalitet mungesën e gjuetisë. Kurse sipas subjekteve të interesuara, PPNEA-së dhe SHMSHGJ-së, e drejta për gjueti nuk është një e drejtë absolute e kategorisë së të drejtave natyrore themelore, që gëzojnë mbrojtje të drejtpërdrejtë nga Kushtetuta dhe marrëveshjet ndërkombëtare. Ajo është një e drejtë civile, e inkuadruar në gamën e të drejtave për aktivitet sportiv dhe argëtues të kohës së lirë. Sipas këtyre subjekteve, ligji nr. 61/2016 nuk është në thelb një mekanizëm ligjor që mohon të drejtën për gjueti, por e pezullon atë për një periudhë 5-vjeçare dhe kjo masë e vendosur nga ligjvënësi është e nevojshme, e domosdoshme dhe e përshtatshme.

18. Gjykata ka vlerësuar se siguria juridike, mbrojtja e të drejtave të fituara, si dhe e pritshmërive të ligjshme, si standarde kushtetuese të trajtuara vazhdimisht nga jurisprudenca kushtetuese, përbëjnë elemente të parimit të shtetit të së drejtës, të sanksionuar në nenin 4 të Kushtetutës. Parimi i sigurisë juridike, përfshin, krahas qartësisë, kuptueshmërisë dhe qëndrueshmërisë së sistemit normativ, edhe besimin te sistemi juridik, pa marrë përsipër garantimin e çdo pritshmërie për mosndryshim të një situatë të favorshme ligjore. Besueshmëria ka të bëjë me bindjen e individit se nuk duhet të shqetësohet vazhdimisht ose të jetojë me frikë për ndryshueshmërinë dhe pasojat negative të akteve juridike, të cilat mund të cenojnë jetën e tij private ose profesionale dhe të përkeqësojnë një gjendje të vendosur me akte të mëparshme. Rregullimet ligjore që kanë të bëjnë me të drejtat e shtetasve duhet të kenë qëndrueshmëri të mjaftueshme që siguron vijimësinë e tyre. Sanksionimi i të drejtave dhe lirive të njeriut të pranuar në Kushtetutë dhe shoqërimi me masat për vënien e tyre në jetë duhet të synojnë përmirësimin dhe rritjen e standardeve të të drejtave (*shih vendimin nr. 37, datë 13.6.2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

19. Ligji duhet të ofrojë siguri dhe vijimësi, me qëllim që individët të mund të kryejnë veprimet në mënyrën e duhur. Duke qenë se këto ligje e vendime perceptohen si burime pritshmërie të ligjshme për individët, ato nuk mund të ndryshohen e shfuqizohen në një fazë të mëvonshme. Ky parim u lejon individëve një lloj mbrojtjeje kundër ndryshimeve të menjëhershme e të pajustificueshme të rregullave. Nxjerrja e normave juridike nuk i shërben vetëm zgjidhjes së një konflikti të mundshëm apo rregullimit të një situatë të parregulluar më parë. Ky proces duhet të krijojë përshtypjen te subjektet e së drejtës se përmbajtja e normave juridike garanton siguri dhe qëndrueshmëri për të ardhmen. Siguria juridike trajtohet edhe si kusht për vlefshmërinë materiale të një akti, duke garantuar pandryshueshmërinë në parim të akteve normative, ku i kushtohet vëmendje rregullimit të situatave pa ndryshime substanciale në vazhdimësi, pasi në të kundërt do t'i vendosnim subjektet e së drejtës në pozicione të papëlqyeshme dhe të pafavorshme për to. Përmbledhtazi, ligjvënësi duhej të mbajë parasysh se një situatë të rregulluar më parë, parimisht, mund ta ndryshojë vetëm nëse kjo sjell pasoja pozitive - konkretisht, trajtim më të mirë (financiar ose jo) - për subjektet përfituese dhe jo kur ndryshimi i akteve ligjore e përkeqëson situatën, pra kur u heq subjekteve përfituese një të drejtë të fituar më parë. Megjithatë, kjo Gjykatë ka theksuar se parimi i sigurisë juridike nuk mund të prevalojë në çdo rast. Kjo do të thotë se nëse paraqitet rasti që një rregullim ligjor i ndryshëm i një marrëdhënieje ndikohet drejtpërdrejt nga një interes publik, me të gjitha elementet e tij thelbësore, ky interes natyrisht do të ketë përparësi ndaj parimit të sigurisë juridike (*shih vendimin nr. 33, datë 24.6.2010 të*

Gjykatës Kushtetuese).

20. Gjykata rithekson se e drejta e ligjvënësit për të rregulluar një situatë ndryshe nga ajo ekzistuese duhet të mbetet në thelb e paprekur, si një nga kërkesat e një shoqërie në zhvillim të vazhdueshëm, e cila nuk mund të kuptohet pa një kuadër normativ dinamik që i përshtatet zhvillimit të saj (*shih vendimin nr. 10, datë 19.3.2008 të Gjykatës Kushtetuese*). Për pasojë, vetëm fakti i ndryshimit të një situatë ligjore dhe fakti i ardhjes së pasojave për subjektet ndaj të cilave zbatohet kuadri i ri ligjor nuk janë të mjaftueshme për të konkluduar për cenimin e parimit të sigurisë juridike. Po ashtu, Gjykata ka theksuar se në vlerësimin e kushtetutshmërisë së ligjeve ajo niset nga prezumimi i pajtueshmërisë së tyre me Kushtetutën. Kjo do të thotë se lidhur me jokushtetutshmërinë e pretenduar duhet të parashtrohen argumente bindëse për t'i dhënë mundësi Gjykatës Kushtetuese të vlerësojë nëse zgjidhjet ligjore të aplikuara shkelin normat dhe vlerat kushtetuese. Gjykata çmon se Kuvendi, si organ ligjvënës, ka të drejtë të zbatojë apo konkretizojë politika të caktuara për përmirësimin e qeverisjes dhe zhvillimin e vendit në tërësi, si dhe t'u përgjigjet prioritetëve ose problemeve të ndryshme të vendit. Megjithatë, duhet të ritheksohet se ligjet apo dispozitat të veçanta të tyre, të miratuara nga ligjvënësi për këtë qëllim, nuk duhet të vijnë në kundërshtim me dispozitat e Kushtetutës (*shih vendimin nr. 29, datë 31.5.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

21. Në praktikën kushtetuese është pranuar tashmë se ligjvënësi, parimisht, është i lirë të veprojë brenda hapësirës së tij normuese, duke përcaktuar qartë dhe rast pas rasti qëllimet që kërkon të arrijë. Parimi i shtetit social, i parashikuar që në preambulën e Kushtetutës sonë, e përligj ndërhyrjen e autoritetit publik në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë edhe në marrëdhëniet juridike private për të mbrojtur interesat e përgjithshëm, siç janë kontrolli publik i kostos së jetesës, lufta kundër inflacionit, shtytja dhe nxitja e aktiviteteve prodhuese, mbrojtja e shtresave të varfra, promovimi i vlerave sociale, etj. (*shih vendimin nr. 52, datë 5.12.2012 të Gjykatës Kushtetuese*). Masat e ligjvënësit mund të jenë të shumëllojshme, madje edhe të karakterit monetar, por ajo që ka rëndësi në këtë rast është që thelbi i së drejtës të individit të mos cenohet deri në atë masë sa të bëhet i pamundur ushtrimi i saj (*shih vendimin nr. 10, datë 19.3.2008 të Gjykatës Kushtetuese*).

22. Gjykata për të përcaktuar natyrën dhe thelbin e së drejtës që pretendohet të jetë cenuar e sheh me vend t'i referohet ligjit nr. 10253, datë 11.3.2010 "Për gjuetinë", i cili në nenin 1 e përcakton gjuetinë si një veprimtari tradicionale, sportive, çlodhëse dhe turistike. Në këtë kuptim, sipas Gjykatës, nuk bëhet fjalë për një veprimtari me natyrë kushtetuese, cenimi i së cilës sjell kufizimin e një të drejte themelore kushtetuese, por për një veprimtari me natyrë sociale. Sipas nenit 59 të Kushtetutës shteti, brenda kompetencave kushtetuese dhe mjeteve që disponon, si dhe në plotësim të nismës dhe të përgjegjësisë private, synon, mes të tjerash, edhe zhvillimin e sportit dhe të veprimtarive ripërtëritëse (pika 1, shkronja "ë"). Sipas pikës 2 të këtij neni përmbushja e objektivave sociale nuk mund të kërkohej drejtpërdrejt në gjykatë, dhe është ligji që përcakton kushtet dhe masën në të cilat mund të kërkohej realizimi i këtyre objektivave. Në kuadrin e përpjekjeve për të përmbushur objektivat sociale, është e drejtë legjitime e vetë shtetit rregullimi i sistemit të mbrojtjes sociale, duke hartuar dhe zbatuar politikat dhe strategjitë sociale. Ligjvënësi duhet të çmojë vetë, sipas përparësive që ai ka vendosur për zhvillimin ekonomik e shoqëror, se cilat janë format më të përshtatshme për balancimin e interesave, duke bërë edhe diferencimet e arsyeshme, pa cenuar parimet dhe normat kushtetuese. Kushtet dhe masa në të cilat mund të kërkohej realizimi i objektivave sociale i përket rezervës ligjore absolute, pra rregullimit me ligj të miratuar nga ligjvënësi (*shih vendimet nr. 34, datë 28.5.2012; nr. 1, datë 6.2.2013 të Gjykatës Kushtetuese*).

23. Gjykata ka vlerësuar se të drejtat sociale dallojnë nga objektivat sociale, pasi këta të fundit janë shprehje e qëllimeve të shtetit dhe parimeve të politikave të hartuara prej tij për orientimin e veprimtarisë në përgjithësi dhe, veçanërisht, të politikave sociale. Objektivat sociale janë shprehje e veprimit pozitiv të shtetit dhe, për rrjedhojë, realizimi i tyre është ngushtësisht i lidhur me kushtet, mjetet dhe mundësitë e disponueshme buxhetore të shtetit. Gjykata Kushtetuese ka vlerësuar, gjithashtu, se përmbushja e objektivave sociale nuk përfshihet në rrethin e çështjeve që i përkasin juridiksionit kushtetues (*shih vendimet nr. 10, datë 18.3.2013; nr. 14, datë 17.4.2013 të Gjykatës Kushtetuese*).

24. Gjykata vëren se ndonëse kërkesja ka pretenduar se ndërhyrja e ligjvënësit me miratimin e ligjit të kundërshtuar nuk respekton parimin e proporcionalitetit të ndërhyrjes, në kuptim të nenit 17 të Kushtetutës, ajo nuk ka arritur të provojë se cila është e drejta/liria kushtetuese që kufizohet/cenohet në rastin konkret. Në seancë plenare kërkesja kundërshtoi pretendimin e subjektit të interesuar për karakterin

sportiv të kësaj veprimtarie, por ajo nuk arriti të paraqesë argumente për të provuar të kundërtën. Kërkuesja nuk arriti të provojë se kjo veprimtari lidhet në mënyrë të pashmangshme me të drejtat kushtetuese me karakter ekonomik, social apo kulturor. Ajo nuk arriti të provojë se për shkak të mënyrës se si ushtrohet gjuetia, traditave dhe kulturës që ka zhvilluar, përfaqëson një pjesë kaq të qenësishme të jetesës dhe identitetit të anëtarëve të saj, sa të sjellë impakt në jetën private dhe familjare të këtyre subjekteve. Po ashtu, kërkuesja nuk arriti të provojë se kjo veprimtari ka karakter ekonomik dhe gjeneron të ardhura, por as impaktin dhe pasojat që ajo sjell për personat që e ushtrojnë në bazë të lejeve përkatëse. Përkundrazi, në seancë plenare përfaqësuesit e kërkueses parashtuan se kjo veprimtari nuk ushtrohet për qëllime fitimprurëse dhe se nuk ekziston asnjë mundësi që një biznes të mbahet duke tregtuar lëndën e parë që është gjahu i egër. Sipas saj, e vetmja veprimtari tregtare janë fermat e gjuetisë, të cilat furnizojnë habitatet e gjuetisë, kryesisht me shpendë endemikë, por edhe në këtë drejtim kërkuesja nuk arriti të argumentojë se cilat janë pasojat ekonomike që u kanë ardhur subjekteve që e ushtrojnë këtë veprimtari specifike me karakter ekonomik dhe në çfarë mase preken ato nga kufizimi i vendosur me ligjin nr. 61/2016.

25. Sipas nenit 59/1 të Kushtetutës shteti synon edhe garantimin e një mjedisi të shëndetshëm dhe ekologjikisht të përshtatshëm për brezat e sotëm dhe të ardhshëm (shkronja “d”), shfrytëzimin racional të pyjeve, ujërave, kullotave dhe burimeve të tjera natyrore mbi bazën e parimit të zhvillimit të qëndrueshëm (shkronja “dh”) dhe mbrojtjen e trashëgimisë kombëtare e kulturore (shkronja “g”). Sipas nenit 1/b të ligjit nr. 10253, datë 11.3.2010 “Për gjuetinë”, fauna e egër vlerësohet si pasuri kombëtare që administrohet dhe mbrohet me ligj. Edhe sipas nenit 2 të ligjit nr. 10006, datë 23.10.2008 “Për mbrojtjen e faunës së egër”, fauna e egër në territorin e Republikës së Shqipërisë është pasuri kombëtare që administrohet dhe mbrohet me ligj, në përputhje edhe me konventat ndërkombëtare, ku shteti ynë është palë. Konventa e Bernës “Për ruajtjen e florës dhe faunës së egër dhe mjedisit natyror të Europës” e datës 19 shtator 1979, ratifikuar nga vendi ynë me ligjin nr. 8294, datë 2.3.1998, ka për objekt të saj ruajtjen e florës, të faunës së egër dhe vendbanimet e tyre natyrale (neni 1). Sipas nenit 3 të Konventës, çdo palë kontraktuese merr masat e nevojshme për të vënë në jetë një politikë kombëtare për ruajtjen e florës, të faunës së egër dhe të vendbanimeve natyrale, duke u kushtuar kujdes të veçantë specieve në rrezik zhdukjeje dhe atyre të dëmtuara, sidomos specieve endemike dhe vendbanimeve të kërcënuara. Përveç akteve të mësipërme ligjore, bazuar në parashtimet e subjektit të interesuar, Këshillit të Ministrave, rezulton që në zbatim të tyre të jenë miratuar edhe një sërë aktesh nënligjore, me qëllim respektimin e detyrimeve për mbrojtjen e llojeve të faunës së egër objekt gjuetie, konkretisht për shpalljen e disa zonave park natyror, miratimin e listave të tipave të habitateve natyrore, krijimin dhe funksionimin e qendrave të shpëtimit të llojeve të faunës së egër, përcaktimin e sezonit të gjuetisë, inventarizimin e llojeve të faunës së egër objekt gjuetie etj.

26. Gjykata vëren se pas përfundimit të moratoriumit të mëparshëm të gjuetisë për një afat 2-vjeçar (2014 – 2016), me ligjin nr. 61/2016 ai është zgjatur edhe për një afat tjetër 5-vjeçar. Sipas subjektit të interesuar, Këshillit të Ministrave, vendosja e moratoriumit është ndërmarrë në kushtet e një gjendjeje tejet të rënduar për natyrën dhe biodiversitetin në përgjithësi, dhe të faunës së egër objekt gjuetie në veçanti. Synimi i vendosjes së moratoriumit është ndalimi i humbjes së mëtejshme të popullatave të llojeve të faunës së egër që ishin në një minimum kritik, si dhe krijimi i kushteve normale të jetës së egër. Sipas këtij subjekti, ligji i kundërshtuar propozon një masë drastike, por të domosdoshme dhe të nevojshme, në mënyrë që të ndalohet humbja e mëtejshme e popullatave të llojeve të faunës së egër, si dhe të mundësohet vendosja e kontrollit mbi aktivitetin e gjuetisë, për shkak të gjendjes së rënduar kritike të popullatave të faunës së egër gjatë dy dekadave të fundit, si pasojë e gjuetisë së pakontrolluar, pajisjes me armë gjahu dhe zjarri të një numri të madh personash, rritjes së numrit të gjuetarëve klandestinë në një kohë relativisht të shkurtër dhe mungesës së theksuar të kontrollit nga institucionet e ngarkuara nga ligji. Në kushtet kur moratoriumi i parë 2-vjeçar dha efektet e tij pozitive në rigjallërimin e llojeve të faunës së egër objekt gjuetie dhe jo vetëm, u pa e nevojshme që afati i tij të zgjatej edhe për një periudhë 5-vjeçare. Kurse sipas relacionit për projektligjin për moratoriumin e gjuetisë, periudha e moratoriumit të mëparshëm ka krijuar premisat edhe për qetësinë e nevojshme për rimëkëmbjen e popullatave të faunës së egër objekt gjuetie.

27. Për sa më sipër, Gjykata vlerëson se kërkuesja nuk ka arritur t'i ngrejë këto pretendime në nivel kushtetues, duke mos arritur të provojë se cila e drejtë apo liri kushtetuese është cenuar nga moratoriumi i miratuar me ligjin nr. 61/2016 dhe pasojat që kanë ardhur nga ky kufizim. Gjykata vlerëson se në rastin konkret përballen mes tyre objektivat sociale që shteti i garanton brenda mjeteve që disponon. Sipas akteve

ligjore që kanë rregulluar ndër vite ushtrimin e gjuetisë, fauna e egër konsiderohet si pasuri kombëtare dhe ajo mbrohet nga shteti me ligj. Qëllimi i miratimit të rregullave konkretë dhe specifikë për ushtrimin e gjuetisë është pikërisht mbrojtja e kësaj pasurie, në mënyrë që ajo të mos zhduket apo të dëmtohet. Për sa kohë që shteti nuk ka mjetet e nevojshme për menaxhimin e kësaj veprimtarie, është në vlerësimin e tij ndërmarrja e masave të tilla, me qëllim përmirësimin e situatës dhe garantimin e objektivave të tjerë socialë, siç janë shfrytëzimi racional i burimeve natyrore apo edhe mbrojtja e trashëgimisë natyrore të vendit. Në përfundim, Gjykata vlerëson se pretendimi i kërkuësës për cenimin e parimit të sigurisë juridike dhe proporcionalitetit të ndërhyrjes në kuptim të nenit 17 të Kushtetutës është i pabazuar.

C. Për pretendimin e cenimit të së drejtës së pronës private

28. Kërkuësja Federata Kombëtare Shqiptare për Gjueti dhe Konservim pretendon se ligji nr.61/2016 cenon të drejtën e pronës private, pasi sipas nenit 49 të ligjit nr. 10253/2010 “Për gjuetinë”, personat që ushtrojnë profesionin e gjuetarit fitojnë pronësinë mbi gjahun që vrasin. Duke qenë se kjo pronësi është ushtruar në përputhje me rregullat për një kohë të gjatë, ajo nuk ka qenë një e drejtë fiktive, por reale dhe e ushtruar në kohë, që cenohet nga ligji i kundërshtuar.

29. Gjykata vëren se garantimi i së drejtës së pronës përbën një ndër aspektet më thelbësore të shoqërisë demokratike. Sipas nenit 41 të Kushtetutës e drejta e pronës private është e garantuar dhe askush nuk mund të privohet nga prona e tij, përveçse për arsye të interesit publik. Gjykata thekson se e drejta e pronës, si e drejtë universale e njeriut, përfshin çdo posedim të sendeve ose të drejtave të tjera materiale pasurore. Në një shtet demokratik, individit duhet t’i garantohet gëzimi i qetë dhe pa pengesa të paarsyeshme ose joproporcionale i së drejtës së pronës. E drejta e pronës në çdo rast shtrihet ndaj sendeve pronësia e të cilave është fituar në përputhje me ligjin. Gjykata në jurisprudencën e saj ka theksuar se me gjithë mbrojtjen që ajo gëzon, e drejta e pronës mund t’u nënshtrohet kufizimeve, por këto kufizime duhen bërë sipas disa kritereve të përcaktuara në mënyrë shteruese në nenin 17 të Kushtetutës (*shih vendimin nr. 25, datë 28. 4.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

30. Gjykata ka theksuar se koncepti i së drejtës së pronës është mjaft i gjerë dhe shtrihet si ndaj sendeve të paluajtshme, ashtu edhe ndaj atyre të luajtshme. Ky koncept mbulon edhe një hapësirë të madhe interesash ekonomikë. Neni 1 i Protokollit nr. 1 të KEDNJ-së përmban tri rregulla mbi bazë të të cilave bëhet kontrolli nëse kemi të bëjmë me cenim të së drejtës së pronës në kundërshtim me këtë dispozitë. Kështu, rregulli i parë lidhet me gëzimin e lirë të pronës në paqe, rregulli i dytë lidhet me kufizimin e së drejtës së pronësisë sipas kushteve të caktuara, kurse rregulli i tretë u njeh shteteve të drejtën për të kontrolluar përdorimin e pronës në përputhje me interesin e përgjithshëm, duke vënë në zbatim ligje që i gjykojnë të nevojshme për këtë qëllim. Të tria këto rregulla i përgjigjen të njëjtit qëllim: garantimin e pronarit nga ndërhyrje të tilla të shtetit që mund të arrijnë deri në atë pikë sa të rrezikojnë ekzistencën e veprimtarisë fitim-prurëse që ai ushtron (*shih vendimin nr. 10, datë 19.3.2008 të Gjykatës Kushtetuese*).

31. Sipas nenit 48 të ligjit nr. 10253, datë 11.3.2010 “Për gjuetinë”, në përfundim të ditës së gjuetisë gjuetari deklaron te menaxhuesi i zonës numrin e kafshëve e të shpendëve të vrara, duke i treguar ato, ai likuidon në vend pagesën për secilën dhe merr mandat-pagesën përkatëse. Sipas nenit 49 të po këtij ligji gjahu i vrarë gjatë ushtrimit të gjuetisë i përket personit që e ka vrarë atë. Bazuar në këto dispozita fauna e egër objekt i gjuetisë nuk është në pronësi të gjuetarit, por bëhet e tij vetëm në kushtet e parashikuara në ligj. Për rrjedhojë, një pretendim i tillë se hipotetikiqsh gjuetari, nëse nuk do të ndalohej ushtrimi i kësaj veprimtarie, do të kishte të drejtën të mbante gjahun e vrarë, është i pabazuar nga pikëpamja kushtetuese. Për sa kohë që në rastin konkret nuk ndodhemi para cenimit real dhe jo të supozuar të një të drejte pronësie të këtyre subjekteve, ky pretendim është haptazi i pabazuar.

C. Për pretendimin e cenimit të lirisë së veprimtarisë ekonomike

32. Sipas kërkuësës, Shoqatës së Tregtarëve të Armëve dhe Materialeve të Gjahun, ligji nr. 61/2016 cenon lirinë e veprimtarisë ekonomike, pasi për afatin 5-vjeçar të ndalimit të gjuetisë passjell edhe ndalimin pothuajse të plotë të ushtrimit të aktivitetit ekonomik të saj, i cili është i lidhur drejtpërdrejtë me ushtrimin e gjuetisë nga praktikuesit e këtij sporti. Ndërhyrja e bërë me ligjin nr. 61/2016 kufizon në mënyrë thelbësore të drejtën dhe aftësinë e anëtarëve të shoqatës për të qarkulluar në mënyrë të lirë mallrat dhe shërbimet që ofrojnë në fushën e gjuetisë.

33. Sipas nenit 11/1 të Kushtetutës sistemi ekonomik bazohet në pronën private e publike, si dhe në ekonominë e tregut dhe në lirinë e veprimtarisë ekonomike. Gjykata ka vlerësuar se liria e veprimtarisë

ekonomike, nënkupton, kryesisht, të drejtën për të lidhur kontrata, individualisht ose kolektivisht, lirisht dhe mbi bazën e vullnetit personal, të drejtën për të zgjedhur aktivitetin që dëshiron të ushtrojë individi, të drejtën për të zgjedhur një punë sipas preferencës etj. Kjo liri përfshin të gjitha të drejtat që lidhen me prodhimin, shpërndarjen ose konsumin e mallrave dhe shërbimeve, por forma më e lartë e saj nënkupton të drejtën e pronës, lirinë pa asnjë kufizim të qarkullimit të fuqisë punëtore, të kapitalit dhe të mallrave. Po ashtu, liria e veprimtarisë ekonomike përmban në vetvete edhe lirinë e biznesit ose aftësinë për të krijuar dhe mbyllur një sipërmarrje, lirinë e tregtisë ose mungesën e barrierave lidhur me importimin dhe eksportimin e mallrave dhe shërbimeve, lirinë monetare si masë për të garantuar qëndrueshmëri të çmimit, lirinë fiskale mbi të ardhurat qoftë individuale, qoftë ndaj biznesit në mënyrë të veçantë, të drejtat e pronës si aftësi e individëve për të grumbulluar, poseduar dhe disponuar sende, të lirë nga ndërhyrja e shtetit, lirinë e investimit dhe qarkullimit të lirë të kapitaleve, veçanërisht kapitalit të huaj, lirinë financiare dhe pavarësinë nga kontrolli shtetëror, lirinë e punës për të ndërvepruar pa kufizime nga shteti (*shih vendimin nr. 33, datë 8.6.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

34. Liria e veprimtarisë ekonomike përmban edhe detyrimin e shtetit që nëpërmjet ligjvënësit të ndërhyjë në rregullimin e saj, me qëllim që të garantohet edhe parimi i shtetit social dhe i së mirës së përbashkët. Ky detyrim për rregullim i ligjvënësit shprehet nëpërmjet nxjerrjes së normave konkrete juridike, me anë të së cilave synohet disiplinimi i ushtrimit të veprimtarisë së lirë ekonomike në sektorë apo fusha të caktuara. Në këtë rast, shteti duhet të luajë rolin e katalizatorit për realizimin efektiv të lirisë ekonomike, nga njëra anë, dhe mbrojtjes së kësaj lirie, nga ana tjetër. Vetëm shteti mund të arrijë të krijojë mjedisin e vërtetë dhe optimal për ushtrimin e kësaj lirie vetjake, prandaj ai duhet parë si rregullator me qëllim mbrojtjen e tregut nga deformimet që natyrshëm mund t'i mbartë me vete zhvillimi i lirë i veprimtarisë ekonomike (*shih vendimin nr. 33, datë 8.6.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

35. Gjykata vëren se ligji nr. 61/2016 “Për shpalljen e moratoriumit të gjuetisë” ka vendosur ndalimin e ushtrimit të aktivitetit të gjuetisë, por ai nuk ka parashikuar asnjë kufizim në ushtrimin e veprimtarisë ekonomike të subjekteve tregtare që merren me armët dhe materialet e gjuetisë. Kërkuesja nuk ka arritur të argumentojë se cili është dëmi real dhe i drejtpërdrejtë që sjell ky ligj në veprimtarinë tregtare të anëtarëve të saj, pra se në ç’mënyrë dhe në ç’masë preken ata nga këto rregullime ligjore. Po ashtu, bazuar në ekstraktet e regjistrit tregtar, bashkëlidhur materialeve shoqëruese të kërkesës, të disa shoqërive anëtare të kësaj shoqate, rezulton se tregtimi i armëve dhe materialeve të gjuetisë është vetëm një nga objektet e veprimtarisë së këtyre subjekteve, e cila rezulton të përfshijë edhe fusha të tjera jashtë dhe tej këtij objekti. Për sa më sipër, Gjykata vlerëson se pretendimet e kërkuases për cenimin e lirisë së veprimtarisë ekonomike janë haptazi të pabazuara.

36. Në përfundim, Gjykata vlerëson se pretendimet e ngritura në kërkesë janë të pabazuara, për rrjedhojë kërkesa duhet të rrëzohet.¹

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131/1/a dhe 134/1/h të Kushtetutës, si dhe të neneve 49, 51, 51/a, 72 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Bashkim Dedja (kryetar), Vladimir Kristo, Fatmir Hoxha, Altina Xhoxhaj, Fatos Lulo, Besnik Imeraj

Anëtarë kundër: Vitore Tusha, Gani Dizdari

¹ Gjyqtarët V. Tusha dhe G. Dizdari u shprehën për pranimin e kërkesës për shfuqizimin vetëm të nenit 5 të ligjit nr. 61, datë 2.6.2016 “Për shpalljen e moratoriumit të gjuetisë në Republikën e Shqipërisë”.

